

RAPORT MERYTORYCZNY STOWARZYSZENIA

AMNESTY INTERNATIONAL POLSKA ZA ROK 2013

Bezpieczeństwo a prawa człowieka

Kampania „Uwolnij prawdę o tajnych więzieniach CIA w Polsce”

W 2013 roku Amnesty International Polska rozpoczęła kampanię „Uwolnij prawdę o tajnych więzieniach CIA w Polsce”. Kampania jest kolejnym etapem wieloletnich działań organizacji na rzecz rozliczenia naruszeń praw człowieka w ramach tzw. „wojny z terroryzmem”. Celem kampanii jest zwiększenie przejrzystości prowadzonego od 2008 roku polskiego śledztwa w sprawie tajnych więzień CIA na terytorium Polski, pociągnięcie winnych do odpowiedzialności oraz podniesienie świadomości polskiego społeczeństwa na ten temat.

Amnesty International Polska we współpracy z Julią Hall, badaczką Amnesty International, przygotowała raport *Uwolnić prawdę: Udział Polski w programie tajnych więzień CIA*. Raport obejmuje dane zebrane podczas przeprowadzonych badań oraz przedstawia rekomendacje dla polskich władz. W związku z publikacją Raportu Amnesty International Polska zorganizowała konferencję prasową, w której udział wzięli pełnomocnicy więźniów Guantanamo, uznanych w polskim śledztwie za pokrzywdzonych. Informacja o publikacji Raportu pojawiła się w polskich i zagranicznych mediach. Raport został przekazany dziennikarzom, posłom, senatorom, ambasadorom, a także innym polskim organizacjom pozarządowym i instytucjom naukowym. Reprezentanci Amnesty International Polska przedstawili rekomendacje i wzięli udział w 7 spotkaniach z przedstawicielami polskich władz, w tym z Kancelarią Prezydenta RP, Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Prokuraturą Generalną i Prokuraturą Apelacyjną w Krakowie, a także przedstawicielami Ambasady Niemiec, Ambasady Stanów Zjednoczonych i Ambasady Szwajcarii w Polsce. Amnesty International Polska uruchomiła polską i międzynarodową stronę internetową poświęconą tematyce programu uprowadzeń i tajnego przetrzymywania osób przez CIA w Polsce i w innych regionach świata: www.uwolnijprawde.pl. Poza materiałami

informacyjnymi na stronie znalazła się treść raportu oraz petycja skierowana do premiera Donalda Tuska. Amnesty International Polska przygotowała grę edukacyjną *Uwolnij prawdę o tajnych więzieniach CIA*, przeprowadziła 6 szkoleń, 4 debaty publiczne oraz 7 akcji w przestrzeni publicznej.

W efekcie działań Amnesty International Polska zebranych zostało ponad 5000 podpisów pod petycją do premiera. Z problematyki programów tajnych więzień CIA i naruszeń praw człowieka bezpośrednio przeszkolono co najmniej 145 osób. Przedstawiciele polskich władz zostali zaznajomieni ze stanowiskiem Amnesty International oraz rekomendacjami odnośnie toczącego się śledztwa w sprawie. Organizacja podzieliła się również swoimi informacjami o naruszeniach praw człowieka w ramach programu tajnych więzień CIA. Rekomendacje Amnesty International były zgodne z zaleceniami Komitetu Przeciwko Torturom przy ONZ w 2013 roku, które podkreślały brak definicji tortur w polskim Kodeksie karnym. W reakcji na rekomendacje Komitetu Przeciwko Torturom w sprawie braku rozliczenia tajnych więzień CIA, Rzeczniczka Praw Obywatelskich w Polsce wyraziła zaniepokojenie przewlekłością śledztwa i zwróciła się do Prokuratury Apelacyjnej w Krakowie z prośbą o informacje. Trzeci więzień Guantanamo, twierdzący, że był przetrzymywany w tajnym więzieniu w Polsce, uzyskał status osoby pokrzywdzonej w śledztwie i możliwość korzystania z wynikających z tego statusu praw, m.in. dostępu do informacji o śledztwie poprzez reprezentującego go polskiego pełnomocnika. W sprawie dwóch pozostałych pokrzywdzonych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka toczy się sprawa przeciwko Polsce; w grudniu 2013 roku w ramach postępowania przed ETPCz odbyło się przesłuchanie przedstawicieli polskich władz.

Białoruś

Amnesty International Polska w 2013 roku dążyła do zapewnienia ochrony białoruskich więźniów sumienia i innych osób, których prawa człowieka są w tym kraju łamane. Stowarzyszenie mobilizowało w Polsce wiele osób do zaangażowania się w Pilne Akcje, podpisania petycji czy wzięcia udziału we współorganizowanych przez nie wydarzeniach.

Amnesty International Polska wystąpiła w obronie Źmiciera Daszkiewicza – działacza politycznego promującego wartości demokratyczne, aresztowanego pod zarzutem chuligaństwa; Ihara Pastnou – aktywisty, krytykującego system opieki zdrowotnej w Witebsku, który został zatrzymany i poddany przymusowemu leczeniu w szpitalu; Rygora Juzepczuka, Paweła Seliuna i Alaksandra Hariunoua – skazanych na karę śmierci; więźniów sumienia: Alesia Bialackiego, Edwarda Lobau, Mykoły Statkiewicza i Alekseia Szczadrou. Amnesty International Polska była patronem filmu *Żywie Biełaruś* Krzysztofa Łukaszewicza oraz partnerem koncertu „Solidarni z Białorusią”. Kampania 1% w 2013 roku dedykowana była zbieraniu funduszy na rzecz obrony więźniów sumienia na Białorusi.

W efekcie działań Amnesty International Polska pod petycją „Wolność dla Białorusi!” w sprawie białoruskich więźniów sumienia podpisało się łącznie 5961 osób. W 2013 roku listy solidarności Amnesty International trafiły do Alesia Bialackiego. Wycofane zostały zarzuty wobec dziennikarza Andrzeja Poczobuta oraz Alekseia Szczadrou. Na wolność wyszedł Źmicier Daszkiewicz oraz Ihar Pastnou. 28 czerwca 2013 białoruski Komitet Bezpieczeństwa Państwa wydał oświadczenie, w którym poinformował o zamknięciu śledztwa w sprawie akcji szwedzkiej agencji reklamowej, która zrzuciła z samolotu pluszowe misie trzymające transparenty wzywające do obrony wolności słowa wolności słowa na Białorusi. Tym samym wycofano oskarżenia przeciw studentowi dziennikarstwa, Antonowi Surjapinowi, oraz przeciwko agentowi nieruchomości, Siergiejowi Basharimau.

Kara śmierci

W kwietniu 2013 roku Amnesty International opublikowała doroczny Raport o karze śmierci na świecie. Z tej okazji gośćmi Amnesty International Polska byli: Lubou Kawalou, matka Władysławu Kawalou, na którym w 2012 roku wykonano na Białorusi egzekucję, i Roman Kislak, prawnik w sprawie Kawalou. Raport o karze śmierci przedstawiono na konferencji prasowej z udziałem Haliny Bortnowskiej oraz gości z Białorusi. Amnesty International Polska zorganizowała Pilne Akcje w sprawie nowej fali wyroków skazujących na karę śmierci na Białorusi: Rygora Juzepczuka, Paweła Seliuna

i Alaksandra Hariunoua, a także na rzecz utaskawienia Pawła Seljuna. Stała się również partnerem przy publikacji książki *Życie po śmierci* Damiena Echolsa. Organizacja zrealizowała też krótki film z Lubou Kawalou, Romanem Kislakiem oraz Pavlem Levinovem, prawnikiem i członkiem Białoruskiego Komitetu Helsińskiego.

W wyniku działań Amnesty International Polska pod petycją „Wypisz karę śmierci z Białorusi!” podpisało się kolejnych 900 osób. W październiku 2013 roku białoruski Sąd Najwyższy uchylił wyrok skazujący na karę śmierci Alaksandra Hariunoua. W lipcu 2013 roku Polski Sejm uchwalił ustawę o ratyfikacji Drugiego Protokołu Fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych zawierającego generalny zakaz stosowania kary śmierci. (Polska podpisała protokół 21 marca 2000 r.).

Stop dyskryminacji i przemocy

Kampania „Stop dyskryminacji i przemocy” ma szeroki zakres tematyczny. W 2013 roku skupiała się szczególnie na kwestii dyskryminacji Romów (I połowa roku) i przemocy wobec kobiet (II połowa roku). Nasze działania w nieco mniejszym stopniu dotyczyły również przeciwdziałaniu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

Dyskryminacja Romów

W kwietniu rozpoczęliśmy ogólnoeuropejską kampanię „Prawa Człowieka: TERAZ! Prawa Romów: TUTAJ!”. Kampania miała na celu walkę z dyskryminacją Romów i skupiała się na trzech obszarach tematycznych: prawie do mieszkania, edukacji i przestępstwach z nienawiści. We współpracy ze Stowarzyszeniem Nomada monitorowano sytuację – zagrożonych przymusowym wysiedleniem – Romów rumuńskich z Wrocławia. Uruchomiono międzynarodową Pilną Akcję w tej sprawie. Była to pierwsza Pilna Akcja w sprawie Polski od 1989 roku. Przedstawiciele Amnesty International Polska spotkali się z przedstawicielami miasta, przekazując im rekomendacje dotyczące międzynarodowych standardów praw człowieka. Stowarzyszenie przygotowało opinię prawną, występując podczas procesu mieszkańców nieformalnego osiedla wytoczonego przez miasto w roli przyjaciela sądu. Podczas Maratonu Pisania Listów napisano ponad dwa tysiące kartek solidarności z rumuńskimi Romami z Wrocławia. Przedstawiciele społeczności byli specjalnymi

gośćmi na rozpoczęciu Maratonu w Warszawie. Ponadto podjęto intensywne działania medialne zarówno w sprawie sytuacji Romów rumuńskich we Wrocławiu, jak i w szerszym kontekście dyskryminacji Romów w Europie. Z kolei podczas Life Festival w Oświęcimiu wspólnie ze Stowarzyszeniem Romów w Polsce przeprowadzono warsztaty edukacyjne.

Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet

Rok 2013 upłynął też pod znakiem działań na rzecz ratyfikacji przez Polskę Konwencji Rady Europy o przeciwdziałaniu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Temu właśnie poświęcona była m.in. kampania 16 Dni Aktywizmu przeciwko Przemocy wobec Kobiet. Amnesty International Polska w partnerstwie z Fundacją Feminoteka i innymi organizacjami przeprowadziła działania rzecznicze i medialne w tej sprawie. 10 grudnia, na zakończenie kampanii, odbyła się konferencja prasowa w Sejmie, podczas której przedstawiliśmy petycję na rzecz wprowadzenia Konwencji, która została potem przekazana premierowi, ministrowi pracy i polityki społecznej oraz ministrowi sprawiedliwości. Pod petycją podpisało się ponad 11 000 osób.

Podczas samej kampanii 16 Dni Aktywizmu przeciwko Przemocy wobec Kobiet udało nam się zgromadzić, około 3 tysięcy podpisów pod petycją. Pod koniec 2013 roku rząd zadeklarował rozpoczęcie procesu ratyfikacji Konwencji na wiosnę 2014 roku.

Kampania na rzecz praw migrantów i uchodźców „S.O.S. Europa”

Kampania „S.O.S. Europa” jest kampanią regionalną koordynowaną przez Biuro Instytucji Europejskich Amnesty International w Brukseli. Amnesty International Polska była zaangażowana w kampanię od jej rozpoczęcia, czyli od 2012 roku. Celem kampanii jest podnoszenie świadomości o prawach migrantów i uchodźców oraz naruszeniach tych praw, a także działania na rzecz poprawy sytuacji praw migrantów i uchodźców w dwóch obszarach priorytetowych:

- traktowania migrantów na granicy zewnętrznej UE;
- detencji migrantów.

W 2013 roku kampania skupiała się na kwestii naruszeń praw człowieka na granicy zewnętrznej UE w Grecji oraz na kwestii uchodźców z Syrii. W pierwszym temacie podejmowane działania obejmowały obszary aktywizmu, edukacji oraz pracy medialnej. Temat uchodźców syryjskich był obecny głównie w pracy medialnej. W lipcu 2013 roku polska sekcja była obecna na międzynarodowym obozie aktywistycznym na greckiej wyspie Lesbos. Wzięły w nim udział dwie aktywistki wyłonione w konkursie oraz koordynatorka aktywizmu. Zgodnie z założeniem uczestniczki po obozie pełniły rolę ambasaderek kampanii, aktywnie włączając się w jej promowanie. We wrześniu 2013 roku podczas trzech obozów (dla szkół, aktywistów/ek i edukatorów/ek), podczas których kampania „S.O.S. Europo” została wybrana jako temat wiodący, przeprowadzono liczne warsztaty i akcje. Obozy pozwoliły dobrze przygotować uczestników/czki do dalszej pracy w regionach i przyczyniły się do wypromowania tematu wśród aktywistów/ek. W październiku 2013 roku podczas tygodnia akcji swoje działania podjęło 7 grup lokalnych i 7 grup szkolnych; akcje zapewniły duże pokrycie medialne w mediach lokalnych. W październiku w związku z tragicznym zatonięciem łodzi u wybrzeży Lampedusy Amnesty International Polska była postrzegana przez media jako organizacja mająca ekspertyzę w tym temacie i działająca, żeby poprawić sytuację. Materiały Amnesty International dotyczące kryzysu uchodźców w Syrii spotkały się z dobrym odbiorem medialnym – komunikaty prasowe i raporty były szeroko cytowane w mediach ogólnopolskich. Amnesty International Polska wzięła udział w dwóch festiwalach filmowych (PlaneteDoc i HumanDoc) i zorganizowała z tej okazji panele dyskusyjne na temat praw migrantów i uchodźców; 2013 rok był pierwszym, w którym temat praw migrantów i uchodźców na taką skalę stał się obszarem działań aktywistycznych, stąd za sukces można uznać włączenie tej tematyki do programu obozów aktywistycznych oraz skuteczną mobilizację do działania na rzecz zmian. Amnesty International Polska wykorzystała wzrost zainteresowania (na skutek jesiennej tragedii) tematem migrantów i uchodźców do zmobilizowania odbiorców – podpisywania petycji i podjęcia akcji w sprawie uchodźców.

Kampania „Stop przymusowym wysiedleniom”

Kampania była kontynuacją działań zapoczątkowanych na jesieni 2012 roku. W pierwszej połowie roku kampania skupiała się na kwestii przymusowych wysiedleń i dyskryminacji Romów w Europie. W ramach kampanii Amnesty International Polska została zaangażowana w kwestię groźby przymusowego wysiedlenia społeczności Romów rumuńskich we Wrocławiu. Działania w tym obszarze były kontynuowane przez cały rok. Kampania romska, mimo że wzbudzała sprzeciw części odbiorców, była ogólnie dobrze przyjęta jako ważny głos na rzecz promowania praw osób narażonych na wykluczenie. Miała bardzo dobre pokrycie medialne. Na jesieni polska sekcja włączyła się w promowanie kampanii na rzecz zatrzymania przymusowych wysiedleń w Kenii. W ramach kampanii na początku roku przeprowadzono szkolenie dla aktywistów i aktywistek. Szkolenie przygotowało ich do realizacji kampanii – akcji grup lokalnych w ramach kampanii romskiej, w tym Dni Romskich w Poznaniu. Kampania była promowana podczas czterech letnich festiwali, w tym szczególnie podczas Life Festival Oświęcim, gdzie była tematem wiodącym działań Amnesty International Polska. Wokół Pilnej Akcji w sprawie groźby przymusowego wysiedlenia społeczności romskiej we Wrocławiu Amnesty International Polska podjęła intensywne działania medialne, rzecznicze i aktywistyczne. Publikacja Pilnej Akcji miała ogromny wydźwięk medialny. Amnesty International Polska reagowała następnie na rozwój sytuacji we Wrocławiu. W celu wzmocnienia zaangażowania Pilna Akcja została dołączona do Maratonu Pisania Listów, co miało ważny wymiar aktywistyczny i medialny. Polska sekcja była częścią Sieci Pilnego Reagowania na Przymusowe Wysiedlenia i w jej ramach podjęła 4 Pilne Akcje.

Kampania „Stop przymusowym wysiedleniom” i zaangażowanie w sprawę społeczności Romów rumuńskich z Wrocławia były jednymi z najbardziej widocznych działań Amnesty International Polska w 2013 roku. Dzięki nagłośnieniu sprawy udało się przenieść ją z poziomu lokalnego problemu i zainteresować nią władze centralne, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich, a w wyniku Maratonu Pisania Listów także Prezydenta RP. Z przekazem Amnesty International Polska udało się także dotrzeć do opinii publicznej – sprawa postrzegana jest w kontekście praw człowieka, co jest zdecydowanie sukcesem naszych działań. W listopadzie sprawa wrocławska została

ostatecznie przeniesiona na drogę sądową i Amnesty International Polska będzie ją monitorować.

Kryzys w Syrii i na Bliskim Wschodzie

Amnesty International Polska przekazała władzom i mediom opinię dotyczącą możliwej interwencji zbrojnej w Syrii, alarmując w sprawie sytuacji uchodźców. Prowadziła działania lobbujące w kontekście Traktatu o Handlu Bronią i eksportu broni do Syrii, wykorzystywanej do łamania praw człowieka. Amnesty International Polska skierowała do Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Prezesa Rady Ministrów list z rekomendacjami dotyczącymi nałożenia embarga na transfery broni do Syrii. Przeprowadziła działania medialne i 2 akcje w przestrzeni publicznej w sprawie kryzysu w Syrii i na Bliskim Wschodzie. Opublikowała Pilną Akcję w sprawie zaginionego syryjskiego pisarza Jihada Asada Mohameda, zaginionych: dr. Mahmouda Al-Refaai, dr. Mohamada Osamy Al-Baroudi, Khalila Matouq, Mohammeda Thatha, syryjskiego artysty Youssefa Abdelke, Adnana al-Dibs i Ali Sayeda al-Shihabi.

Polska sekcja sukcesywnie publikowała oraz dostarczała mediom raporty i materiały badawcze organizacji, które dokumentowały sytuację uchodźców z Syrii. Raporty te były szeroko cytowane w mediach. Organizacja informowała także polski rząd o sytuacji i przedstawiała rekomendacje w tej sprawie.

W wyniku działań Amnesty International Polska pod petycją „STOP dla zbrodni w Syrii” do końca 2013 roku podpisało się ponad 6500 osób.

Rzecznictwo w sprawie Traktatu o Handlu Bronią

Amnesty International Polska przekazała Ministerstwu Spraw Zagranicznych 2 listy rzecznicze z rekomendacjami Amnesty International przed konferencją ONZ w sprawie Traktatu o Handlu Bronią w marcu 2013 roku. W kwietniu 2013 roku na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ państwa przyjęły Traktat o Handlu Bronią większością 155 głosów. Amnesty International odegrała ważną rolę w prowadzonych od wczesnych lat 90. działaniach społeczeństwa obywatelskiego i laureatów Pokojowej Nagrody Nobla w celu wprowadzenia solidnych, prawnie wiążących, globalnych zasad

międzynarodowego handlu bronią i powstrzymania transferów broni, które podsycają konflikty i naruszenia. Amnesty International Polska przekazała do Ministerstwa Spraw Zagranicznych list obejmujący rekomendacje organizacji odnośnie ratyfikacji Traktatu o Handlu Bronią. Polska głosowała za przyjęciem Traktatu o Handlu Bronią, podpisała go w lipcu 2013 roku i rozpoczęła procedurę przygotowania do ratyfikacji.

Amnesty International Polska przygotowała we współpracy z Helsińską Fundacją Praw Człowieka i przekazała do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych rekomendacje dotyczące projektu Ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Większość rekomendacji Amnesty International Polska zostało wdrożonych do ustawy.

Wolność wypowiedzi w Rosji i na Ukrainie

W październiku 2013 roku Amnesty International Polska rozpoczęła kampanię „Wolność wypowiedzi w Rosji: Soczi 2014”. Jej celem było skupienie uwagi opinii publicznej, zainteresowanej sytuacją w Rosji w kontekście Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Soczi, na problemie łamania w tym kraju prawa do wolności słowa, zgromadzeń, stowarzyszania się, ekspresji artystycznej, a także problemie dyskryminacji osób LGBTI. Amnesty International Polska domaga się zniesienia rosyjskich przepisów prawnych ograniczających powyższe wolności. Restrykcje te są sprzeczne z Konstytucją Federacji Rosyjskiej i międzynarodowymi prawami człowieka, które Rosja zobowiązała się przestrzegać. Amnesty International Polska przeprowadziła 10 akcji w przestrzeni publicznej, a także we wrześniu 2013 roku w Międzywodziu szkolenie podczas obozu praw człowieka. Ponadto wzięła udział w organizacji panelu dyskusyjnego na temat praw człowieka w Rosji. Amnesty International Polska przeprowadziła w mediach społecznościowych akcję solidarności aktywistów i przedstawicieli polskich organizacji pozarządowych z rosyjskimi organizacjami pozarządowymi, które poddawane są represjom z powodu tzw. „ustawy o zagranicznych agentach”. W wyniku działań Amnesty International Polska pod petycją „Rosjo: Wolności i Igrzysk!” podpisało się do końca 2013 roku 1396 osób. 110 osób przeszkolono w problematyce wolności wypowiedzi w Rosji. W grudniu 2013 roku na

fali amnestii przed zbliżającymi się Igrzyskami rosyjskie władze podjęły decyzję o ułaskawieniu więźniów sumienia: Michaiła Chodorkowskiego i członkiń Pussy Riot oraz zwolnieniu aktywistów Greenpeace. Amnesty International Polska prowadziła również działania medialne w sprawie nadużycia przez ukraińskich funkcjonariuszy siły wobec demonstrujących na Ukrainie w listopadzie i grudniu 2013 r. W obliczu wydarzeń na Ukrainie Amnesty International Polska dołączyła przypadek 9 pokojowych demonstrantów z Kijowa do Maratonu Pisania Listów 2013. 11 grudnia 2013 roku sąd apelacyjny w Kijowie zwolnił Gienadija Czerewko oraz Sergieja Nużnienko za kaucją, dla Mykoły Lazarewskiego ustanowił zaś areszt domowy pomiędzy godz. 20:00 a 7:00. 12 grudnia za kaucją zwolniony został Oleksandr Ostaszenko, a 13 grudnia Walerij Garaguc, podczas gdy Jegor Prewir otrzymał areszt domowy. Jurij Bołotow oraz Władysław Zagorowko przyznali się do organizacji zamieszek, zostali ukarani grzywną i uwolnieni.

#HairProtest: prawa człowieka w Korei Północnej

W 2013 roku szczególną aktywnością Amnesty International Polska był #HairProtest – fotopetycja, która nawiązywała do doniesień medialnych o ograniczonej liście fryzur dopuszczonych w Korei Północnej. Celem projektu było wyrażenie solidarności z mieszkańcami Korei Północnej. Każda osoba uczestnicząca w akcji mogła, umieszczając swoje zdjęcie na specjalnie stworzonej stronie internetowej akcji, w sposób symboliczny złamać urzędowy nakaz stosowania tylko zatwierdzonych fryzur.

Akcja wzbudziła zainteresowanie międzynarodowej opinii publicznej sytuacją praw człowieka w Korei Północnej. Do projektu dołączyło wielu artystów – m.in. Karolina Gruszka, Iwan Wyrupajew, Max Cegielski, Tymon Tymański, Grażyna Wolszczak, Agata Buzek czy Beata Sadowska.

W efekcie udało nam się zdobyć ponad 5000 zdjęć osób z całego świata, które w formie fotopetycji przekazaliśmy Ambasadzie Korei Północnej.

Pomoc osobom w niebezpieczeństwie:

Maraton Pisania Listów

Maraton Pisania Listów 2013 był globalnym przedsięwzięciem zrealizowanym w około 60 krajach na różnych kontynentach. Idea powstania Maratonu Pisania Listów narodziła się w Polsce, w warszawskiej grupie lokalnej. Pierwszy Maraton zorganizowano w 1999 roku i już wtedy stał się wydarzeniem o zasięgu międzynarodowym. Odbywa się co roku – w weekend, w okolicach Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka, który przypada na 10 grudnia. Jest to najbardziej znane w Polsce wydarzenie związane z prawami człowieka, które angażuje ogromną ilość osób we wszystkich województwach. Z roku na rok liczba listów napisanych w obronie więźniów sumienia jest coraz większa. W 2008 roku Maraton Pisania Listów został zorganizowany w ponad 120 miejscach w całym kraju, w których napisano 78 843 listów. W 2009 roku miejsc tych było już 170 i udało się w nich napisać 108 026 listów. W 2010 roku miejsc maratonowych było 200, zaś listów 145 000. W 2011 roku pisaliśmy w ponad 220 miejscach w Polsce, a w wyniku akcji w obronie bohaterów Maratony wysłaliśmy 161 090 listów. Z kolei w roku 2012 miejsc maratonowych było ponad 200, a wysłanych listów – 182 957.

W roku 2013 zgłosiła się do nas rekordowa liczba miejsc – było ich aż 425, czyli ponad dwa razy więcej niż w roku poprzednim. Udało nam się napisać wspólnie 212 700 listów. Liczby te pokazują ogromne zaangażowanie wolontariuszy i wolontariuszek oraz innych osób z całej Polski. Listy pisano w miejscach publicznych, urzędach, kawiarniach, bibliotekach, szkołach i uczelniach, a nawet w klubie fitness. To, co łączyło wszystkich uczestników i uczestniczki, to ogromne zaangażowanie i wiara, że listy mogą zmieniać świat. Dzięki niezwyklej mobilizacji w takich miastach jak Białystok, Podwiesk czy Zabłudów napisano wiele tysięcy listów.

Ideą przewodnią Maratonu jest pisanie listów w obronie osób, których prawa są łamane. Co roku wybieranych jest kilkanaście przypadków naruszeń praw człowieka na świecie. W 2013 roku uczestnicy i uczestniczki Maratonu pisali m.in. w obronie Jabbara Merji, więźnia sumienia z Tunezji uwięzionego za posty na Facebook'u oraz przymusowo wysiedlonych rodzin ze społeczności Badia East w Nigerii. Wysyłano także listy wsparcia do Eskindera Negi z Etiopii, dziennikarza, który został uwięziony za swoją działalność. Podejmowane działania wpływają nie tylko na świadomość

społeczną w zakresie praw człowieka, ale także przynoszą wymierne efekty w zakresie zmiany sytuacji osób pokrzywdzonych. Od kilku bohaterów i bohaterek Maratonu otrzymaliśmy odpowiedzi na listy wsparcia. Odpowiedzi wysłali: Hakan Yaman, Yorm Bhopa oraz Ihar Cichaniuk.

W przygotowanie Maratonu zaangażowane są rzesze wolontariuszy i wolontariuszek, którzy podejmują działania w porozumieniu z Biurem Amnesty International Polska w Warszawie. W tym roku według szacunków osób organizujących Maraton, wzięło w nim udział blisko 21 000 osób w całej Polsce.

W Maratonie uczestniczyły znane osobistości świata mediów, polityki, kultury i sztuki, m.in.: Anna Dymna, Grzegorz Miecugow, Agata Buzek, Jacek Żakowski i wiele innych osób.

PILNE AKCJE w roku 2012

Pilne Akcje pozostają istotną formą działania Amnesty International Polska, pozwalającą angażować aktywistów i aktywistki oraz osoby wcześniej niezwiązane z Amnesty International – niezależnie od pory roku czy innych wydarzeń i kampanii, które dzieją się równolegle. Z drugiej strony Pilne Akcje często stają się zbieżne z kampaniami lub też sytuacja danej osoby, grupy lub państwa ulega zmianie i w miejsce Pilnej Akcji podejmowane są działania w innej formie. W roku 2013 roku w ramach Pilnych Akcji Amnesty International Polska podjęła działania łącznie 25 razy. Pilne Akcje objęły osoby indywidualne i grupy. Jedna Pilna Akcja dotyczyła naruszeń praw człowieka na terenie Polski – społeczności romskiej z obozowiska we Wrocławiu. Oprócz apeli o wsparcie opublikowaliśmy również 5 Dobrych Wiadomości. W porównaniu z rokiem 2012 nieznacznie zmniejszyła się łączna ilość Pilnych Akcji. Jednocześnie większy nacisk położony został na publikowanie szerszych materiałów, objaśniających kontekst wydarzeń. Starano się angażować także potencjalne organizacje partnerskie oraz budować stałą i wyraźną obecność Pilnych Akcji na profilu internetowym Amnesty International Polska. Najważniejszym wydarzeniem, z którym wiążą się Pilne Akcje, jest Maraton Pisania Listów. Bohaterowie i bohaterki Maratonów z lat ubiegłych często stają się bohaterami Pilnych Akcji, co pozwala

śledzić ich losy i na bieżąco o nich informować. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku członkini zespołu Pussy Riot Nadzieży Tolokonnikowej. Możliwa jest również sytuacja odwrotna, kiedy bohater szeregu Pilnych Akcji staje się bohaterem Maratonu Pisania Listów – w zeszłym roku sytuacja taka miała miejsce w przypadku Pilnej Akcji w obronie 9 pokojowych demonstrantów na Ukrainie.

Sprawa Katyńska przed Europejskim Trybunale Praw Człowieka

15 krewnych ofiar zbrodni katyńskiej (2 krewnych w 2007 roku i 13 krewnych w 2009 roku) złożyło do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka skargę na nieodpowiednie prowadzenie śledztwa w tej sprawie przez władze rosyjskie. Skargi te zostały połączone w 2011 roku pod nazwą Janowiec i inni przeciwko Rosji. W styczniu 2013 roku Amnesty International przygotowała opinię prawną w tej sprawie.

W opinii Amnesty International przypomniata m.in., że na długo przed 1939 rokiem było jasne, że masowe mordy jeńców wojennych są zakazane na mocy prawa międzynarodowego, a państwa są zobowiązane zbadać zbrodnie tak, by pełna prawda została ujawniona, a rodziny ofiar miały dostęp do odpowiednich, skutecznych środków prawnych. Opinia Amnesty International w sprawie katyńskiej została przedstawiona Wielkiej Izbie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, która rozpatrywała skargę przeciwko Rosji złożoną przez krewnych osób, które zginęły w wyniku zbrodni katyńskiej w 1940 roku.

Powszechny Przegląd Okresowy

Amnesty International Polska na bieżąco przesyła do Ministerstwa Spraw Zagranicznych rekomendacje dla państw poddawanych Przeglądowi wraz z aktualnymi raportami dotyczącymi krajów kluczowych z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej. W październiku Przeglądowi poddawane były m.in. Chiny i w tej sprawie przedstawiciele Stowarzyszenia odbyli spotkanie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP.

Edukacja Praw Człowieka

W 2013 roku Amnesty International Polska kontynuowała projekt Prawa człowieka: Teraz! To jest w Twoich rekach. Realizowany od roku 2011 projekt zakładał

zaangażowanie uczniów i uczennic z całej Polski w działania na rzecz praw człowieka w ich najbliższych społecznościach. W ciągu ostatniego roku do projektu przystąpili uczniowie i uczennice z ponad 90 szkół, którzy identyfikowali przypadki łamania praw człowieka w najbliższym otoczeniu, by na koniec przystąpić do samodzielnego zaplanowania i przeprowadzenia działań. W ostatnim roku w ramach projektu dla blisko 100 osób zorganizowano drugą edycję Obozu Praw Człowieka (Międzywodzie, 09–13.09) wdrożono 34 lokalne strategie, po czym 16 grup projektowych zaprezentowało efekty swoich działań podczas gali Wolontariatu w Warszawie (05.12). W edycji jesiennej zrekrutowano kolejnych 10 grup, z czego do końca 2013 roku dwie grupy także zrealizowały swoje uczniowskie projekty. W sumie od rozpoczęcia projektu wzięło w nim udział 170 szkół i ponad 1800 uczniów. W okresie od września do grudnia realizowano także dwa projekty współfinansowane z programu Polskiej Współpracy Rozwojowej MSZ RP 2013. Celem projektu: „Zespół Trenerski Edukacji dla Godności” było przygotowanie merytoryczne oraz facylitacyjne do prowadzenia warsztatów z zakresu praw człowieka grupy edukatorów i edukatorek. W czasie trzymiesięcznej realizacji projektu stworzono 4 regionalne zespoły edukacyjne, które podejmowały działania na rzecz przeciwdziałania ubóstwu oraz podnoszenia świadomości o niepodzielności i współzależności praw człowieka. W ramach projektu zorganizowano 4-dniowe szkolenie dla 14 osób. Odbyło się ono w Międzywodziu (21–25.09). W kolejnym etapie od połowy października do końca listopada odbyło się 6 szkoleń regionalnych, w których wzięty udział 64 osoby. Działania edukacyjne prowadzono w województwie świętokrzyskim, podkarpackim, podlaskim oraz małopolskim. Drugi z projektów: „Edukacja dla Godności na Warmii i Mazurach” skierowany był do szkół i instytucji zainteresowanych włączeniem się w działania edukacyjne na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Najważniejszymi działaniami było: zorganizowanie 4 szkoleń trenerskich w Elblągu, Olsztynie i dwóch w Ełku oraz rekrutacja 30 szkół, które podjęły działania w czasie Tygodnia Edukacji Globalnej. Projekt dał możliwość zdobycia wiedzy na temat praw człowieka i ich związku z ubóstwem oraz rozwoju kompetencji trenerskich dla osób chcących podejmować tematykę praw człowieka w swoim środowisku edukacyjnym.

Najważniejszymi rezultatami było przeszkolenie z zakresu praw człowieka i związku ich łamania z ubóstwem 102 osób, które wspierały szkoły w ramach Tygodnia Edukacji Globalnej, oraz przeprowadzenie warsztatów zakończonych akcją w 31 szkołach w województwie warmińsko-mazurskim. Ich odbiorcami było 6652 osób.

Aktywizacja i mobilizacja

W ramach poszczególnych kampanii Amnesty International Polska dąży do osiągnięcia konkretnych celów i zmian. Skuteczne działanie na rzecz praw człowieka możliwe jest dzięki ciągłemu rozwojowi organizacji i zwiększaniu jej wpływu. Działania Amnesty International Polska skupiają się na mobilizowaniu jak największej ilości osób, które mogą w różny sposób wspierać organizację, np.: poprzez organizowanie i udział w akcjach, podpisywanie petycji, wsparcie finansowe. Amnesty International Polska dąży do wzrostu liczby osób działających w naszych grupach lokalnych i szkolnych, sieci edukatorów i edukatorek, a w Internecie zachęcamy do działania webaktywistów (60 000 osób w bazie e-mail, 30 000 fanów na Facebook'u, 1000 obserwujących na Twitterze). Strategia pozyskiwania funduszy oparta jest na pozyskiwaniu osób regularnie i długoterminowo wspierających Amnesty International Polska poprzez polecenie zapłaty. W 2013 roku sekcja pozyskała ponad 1000 takich osób, głównie za pośrednictwem programu Face-2-Face. Pod koniec roku Amnesty International Polska rozpoczęła także testowy program Door-2-Door, który będzie rozwijany w roku 2014.

Rozwój aktywizmu

W 2013 r. pierwszym etapem prac nad rozwojem aktywizmu Amnesty International Polska było określenie strategicznego podejścia do aktywizmu i zapewnienie większej widoczności zaangażowania aktywistów i aktywistek w lokalnych społecznościach. W tym celu przeprowadzono szkolenia dla grup lokalnych i zespołów edukacyjnych, które odbyły się w różnych regionach Polski. Zapewniono w ten sposób wsparcie merytoryczne, zidentyfikowano potrzeby, nawiązano dobre kontakty z grupami i zespołami. Przeanalizowano kondycję grup i zespołów, zapewniono stały kontakt z

regionami. W marcu 2013 dla koordynatorów i koordynatorek grup lokalnych zorganizowano w Warszawie szkolenie oraz obozy w Międzywodziu: dla aktywistek i aktywistów oraz dla edukatorów i edukatorek.

Zrealizowano 7 wybranych w ramach konkursów grantowych projektów, w tym Wiosnę Antyrasitowską w Lublinie, Art For Amnesty w Warszawie, Dni Romskie w Poznaniu, Raid rowerowy przed Maratonem Pisania Listów w Toruniu.

Aktywiści i aktywistki brali udział w szkoleniach realizowanych w ramach projektów edukacyjnych oraz przygotowujących do realizacji kampanii.

Akcja Letnia

W ramach Akcji Letniej w 2013 roku Amnesty International Polska pojawiło się na 4 festiwalach: Life Festivalu w Oświęcimiu, Open'erze w Gdyni, Seven Festivalu w Węgorzewie oraz na Woodstocku. W działania w ramach tego projektu włączyło się kilkanaście aktywistek i aktywistów, zbierając podpisy pod petycjami dotyczącymi przymusowych wysiedleń w Rumunii oraz tajnych więzień CIA w Polsce. Łącznie udało się nam zebrać ponad 5000 podpisów.

Pióro Nadziei 2013

Amnesty International Polska co roku przyznaje nagrodę dziennikarską za najlepszy tekst prasowy o prawach człowieka. W 2013 roku nagrodę przyznano 12. raz.

Jury w składzie: Max Cegielski, Agnieszka Gałka (prezeska Amnesty International Polska), Lidia Ostałowska, Ewa Siedlecka, dr Jacek Wasilewski nagrodiło mianem najlepszego tekstu prasowego o prawach człowieka reportaż [Michała Majewskiego i Pawła Reszki Niewolnicy nad Wisłą](#), który ukazał się 24 września 2012 roku w tygodniku „Wprost”.

Uroczysta gala wręczenia nagrody odbyła się 18 października 2013 roku w Kinotece podczas 29. Warszawskiego Festiwalu Filmowego. W uzasadnieniu Jury napisało, że *Niewolnicy nad Wisłą* to: „(...) przykład rzetelnego dziennikarstwa, które pozwala poznać problemy ludzi - żyjących tak blisko nas, a jednocześnie tak daleko. Niewolnicza praca to temat, o którym słyszymy w innych częściach świata. Dzięki wysiłkowi dziennikarzy nabiera przerażającego, lokalnego wymiaru”.

- W konkursie przyznano również 2 wyróżnienia. Otrzymali je: [Agata Grzybowska i Wojciech Karpieszuk za tekst Zabić geja](#), reportaż o niebezpieczeństwach, na jakie narażona

jest społeczność LGBT w Ugandzie, „Gazeta Wyborcza” „Duży Format”, luty 2013 roku; [Aneta Jerska za tekst Rabin odbudowuje palestyński dom](#), wywiad z liderem organizacji „Rabini na rzecz praw człowieka” rabinem Arikiem W. Aschermanem, walczącym o prawa Palestyńczyków, „Przekrój”, wrzesień 2012 roku.

W 2013 roku do konkursu zgłoszono ponad 50 tekstów (artykułów, reportaży, wywiadów). W konkursie mogą wziąć udział autorzy i autorki tekstów opublikowanych w języku polskim w prasie lub Internecie. Teksty mogą być zgłaszane przez redakcje, dziennikarzy i dziennikarki, osoby indywidualne oraz organizacje pozarządowe. Brane są pod uwagę teksty publikowane od 1 maja roku poprzedniego do 30 kwietnia roku bieżącego.

Nagroda Amnesty International za najlepszy film o prawach człowieka na 10. Planete Doc Film Festival 2013

Co roku Amnesty International współpracuje z Planete Doc Film Festival, w czasie którego wręcza własną nagrodę za najlepszy dokument o prawach człowieka. Stowarzyszenie w ramach festiwalu organizuje także debatę na wybrany temat z zakresu praw człowieka. 10. Planete Doc Film Festival trwał od 10 do 19 maja w Warszawie oraz 12–19 maja we Wrocławiu.

W konkursie Amnesty International Polska na najlepszy dokument o prawach człowieka wzięło udział 9 filmów. Jury w składzie: **Draginja Nadaždin** (Dyrektorka Amnesty International Polska), **Mirosław Chojecki** (prezes Stowarzyszenia Wolnego Słowa, b. więzień sumienia), **Tadeusz Sobolewski** (krytyk filmowy i publicysta Gazeta Wyborczej) miało za zadanie przyznać nagrodę główną (statuetkę i 3000 euro).

Nagrodę otrzymała **Nishtha Jain, reżyserka *Gangu z Gulabi***, za „inspirujący i poruszający obraz o ruchu kobiet z wiejskich obszarów południowych Indii, które mimo braku wykształcenia i wbrew tradycyjnym podziałom w społeczeństwie odważają się stawić czoło przemocy wobec kobiet i innym formom łamania praw człowieka”.

Ponadto przyznano również wyróżnienie. Otrzymał je film ***Zawsze obcy* w reżyserii Margreth Olin**, opowiadający o nieletnich migrantach przybywających do Norwegii i czekających w ośrodkach detencji aż ukończą 18 rok życia i zostaną deportowani.

10 maja po pokazie filmu *Zawsze obcy* Amnesty International Polska zorganizowała debatę ***S.O.S. Europa! Jak kraje europejskie radzą sobie z imigrantami?***. W rozmowie wzięli udział:

Margreth Olin – reżyserka filmu *Zawsze obcy*

Witold Klaus – prezes Stowarzyszenia Interwencji Prawnej

Weronika Rokicka – koordynatorka kampanii Amnesty International Polska

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

John Peder Egenes – dyrektor Amnesty International Norwegia

Rozmowę poprowadził **Adam Leszczyński**, dziennikarz „Gazety Wyborczej”.